

Opgang, 26 juli 2026

Teksten

1 – Orazio Benevolo (1605-1672): "Missa si Deus pro nobis", Kyrie (a 16) (Le Concert Spirituel, o.l.v. Hervé Niquet)

Benevolo, van Franse ouders, was verbonden aan de Franse parochiekerk van Rome, de San Luigi dei Francesi. De katholieke hervorming of Contrareformatie, en het Concilie van Trente (1545-1563), hadden duidelijke invloed op de kerkmuziek in de katholieke eredienst. De missie van de kunstenaars sinds die tijd was niet alleen om de gelovigen op te voeden, maar ook om hen te verleiden en te verbluffen, en hen zo bij het godsdienstig leven te betrekken. Rond 1600 ontstonden zo, eerst vooral in Italië, nieuwe muzikale stromingen met componisten als Gabrieli, Monteverdi en anderen.

Benevolo's zestienstemmige mis 'Si Deus pro nobis' (Als God met ons is) in die 'overbluffende' stijl zou in 1660 gecomponeerd zijn. In deze uitzending van Opgang hoort u van die mis eerst het Kyrie, en later het Agnus Dei, het eerste en het laatste deel.

Kyrie eleison.
Christe eleison.
Kyrie eleison.

Heer, ontferm U.
Christus, ontferm U.
Heer, ontferm U.

2 – Johann Sebastian Bach (1685-1750): "Der Geist hilft unser Schwachheit auf", BWV 226 (a 8) (Solomon's Knot)

Dit motet schreef Bach in oktober 1729 voor de begrafenis van Prof. Johann Heinrich Ernesti (1652-1729), docent poëzie aan de Leipziger universiteit, die bij zijn overlijden met 77 jaar de oudste hoogleraar in Leipzig was en bovendien sinds 45 jaar rector van de Thomasschule. Het is een motet in drie delen: een deel voor elk van de twee verzen uit de Paulusbrief (Rom. 8:26-27), het eerste voor twee vierstemmige koren, het tweede voor vierstemmig koor, en het derde als een eenvoudig slotkoraal (het derde couplet van Luther's "Komm, Heiliger Geist, Herre Gott", de Duitse vertaling uit 1524 van het voorreformatorische "Veni, Sancte Spiritus". Ernesti heeft waarschijnlijk zelf de hand gehad in de tekstkeuze voor het motet: geen treur- of rouwtekst, maar een troostvolle en bemoedigende. De vertaling is van Ria van Hengel.

Der Geist hilft unser Schwachheit auf, denn wir
wissen nicht, was wir beten sollen, wie sich's
gebühret; sondern der Geist selbst vertritt uns aufs
Beste mit unaussprechlichem Seufzen.

De Geest komt onze zwakheid te hulp, want wij
weten niet wat wij moeten bidden zoals het hoort,
maar de Geest zelf pleit het beste voor ons met een
onuitsprekelijk gezucht.

Der aber die Herzen forschet, der weiß, was des
Geistes Sinn sei; denn er vertritt die Heiligen nach
dem, das Gott gefällt.

Maar wie de harten doorzoekt, die weet wat de
bedoeling van de Geest is; want hij pleit voor de
heiligen naar wat God behaagt.

Du heilige Brunst, süßer Trost
nun hilf uns, fröhlich und getrost
in deinem Dienst beständig bleiben,
die Trübsal uns nicht abtreiben.
O Herr, durch dein Kraft uns bereit
und stärk des Fleisches Blödigkeit,
daß wir hie ritterlich ringen,
durch Tod und Leben zu dir dringen.
Halleluja, halleluja.

O heilig vuur, zoete troost, help ons dat wij
verheugd en gerust standvastig in uw dienst blijven,
dat de ellende ons niet van u af drijft.
O Heer, maak ons gereed door uw kracht
en sterk de zwakheid van het vlees, zodat wij hier
ridderlijk vechten om ons door dood en leven een
weg naar u te banen.
Halleluja, halleluja.

3 – Orazio Benevolo (1605-1672): "Missa si Deus pro nobis", Agnus Dei (a 16) (Le Concert Spirituel, o.l.v. Hervé Niquet)

Het laatste deel van de mis van Benevolo.

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miserere nobis

Lam van God, die de zonden van de wereld
wegneemt, heb medelijden met ons.

4 – (Engeland, c.1590), William Byrd (c.1540-1623): "Ist Gott für mich, so trete", EG 351 (Movimento)

Van dit lied in 15 strofen, op tekst van Paul Gerhardt (1607-1676), klinken hier de coupletten 1, 13 en 15, afgewisseld met de Engelse melodie "Rowland" van William Byrd, het Elizabethaanse wereldlijke lied dat aan dat van de hymne ten grondslag lag.

Ist Gott für mich, so trete
gleich alles wider mich!
So oft ich ruf und bete,
weicht alles hinter sich.
Hab ich das Haupt zum Freunde
und bin geliebt bei Gott,
was kann mir tun der Feinde
und Widersacher Rott?

Die Welt, die mag zerbrechen,
du stehst mir ewiglich;
kein Brennen, Hauen, Stechen
soll trennen mich und dich.
Kein Hunger und kein Dürsten,
kein Armut, keine Pein,
kein Zorn der großen Fürsten
soll mir ein Hindrung sein.

Mein Herze geht in Sprüngen
und kann nicht traurig sein,
ist voller Freud und Singen,
sieht lauter Sonnenschein.
Die Sonne, die mir lachet,
ist mein Herr Jesu Christ;
das, was mich singen machet,
ist, was im Himmel ist.

Als God voor mij is, keert alles
zich onmiddellijk tegen mij!
Hoe vaak ik ook roep en bid,
alles trekt zich erachter terug.
Als ik de Heer als mijn vriend heb
en door God geliefd ben,
wat kan een horde vijanden
en tegenstanders mij dan nog aandoen?

Ook al vergaat de wereld,
Gij zult voor altijd aan mijn zijde staan;
geen brand, geen hakken of steken
zullen ons scheiden.
Geen honger of dorst,
geen armoede, geen pijn,
geen toorn van de machtige vorsten
zal mij in de weg staan.

Mijn hart springt op van vreugde
en kan niet verdrietig zijn,
het is vol blijdschap en gezang,
het ziet niets dan zonneschijn.
De zon die mij toelacht,
is mijn Heer Jezus Christus;
dat wat mij doet zingen,
is wat in de hemel is.